

LBRIS

We know
books

Dan-Silviu Boerescu

MARILE IMPERII ALE LUMII

1001 de nopți la Alhambra

ÎNTRE IMPERIUL PERSAN
ȘI CALIFATELE ARABE

București, 2026

1001 de nopți la Alhambra

Între Imperiul Persan și Califatele arabe

ISBN: 978-630-307-119-0

Tehnoredactare: Gabriela ANGHEL

Design copertă: Aurelian LEAHU

Corectură: Eugenia OPREA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**BOERESCU, DAN-SILVIU**

1001 de nopți la Alhambra : între Imperiul Persan și califatele arabe / Dan-Silviu Boerescu. -
București : Neverland, 2026

Conține bibliografie

ISBN 978-630-307-119-0

94

Autor: Dan-Silviu Boerescu

© 2025 pentru prezenta ediție: Editura Neverland

Această carte este protejată prin copyright și nu poate fi reprodușă,
parțial sau integral, fără permisiunea scrisă a deținătorului drepturilor de autor.

Editura Neverland este membră a **Grupului Editorial Universul Juridic**

Tel.: +40 21.314.93.15; +40 790 557 986

editura@neverland.ro

www.neverland.ro

 www.facebook.com/editura.neverland
Comenzi online:

Librăria UJmag

tel.: 0733.673.555; 021.312.22.21

www.ujmag.ro

 www.facebook.com/ujmag
SUMAR

De ce ne plac poveștile spuse noaptea de femei inteligente – preludiu pentru o „tapiserie“ narativă și istorică.....	7
Prima superputere globală – Imperiul Ahemenid al lui Cyrus cel Mare	10
Imperiul Seleucid și „regii cameleon ai lumii elenistice“	62
<i>Alter Orbis</i> : Imperiul Part – o reinterpretare orientală a experienței elenistice pe modelul fuziunii persane și o tactică militară perversă	85
Imperiul Sassanid, ca o „rogojină țesută cu perle“	104
Califatul Abbasid și Harun al-Rashid, cel vrăjit de Șeherezada	146
Maurii, un arabesc al istoriei.....	153
Splendorile Andaluziei – Granada, Cordoba, Sevilla	155
Bibliografia Șeherezadei, rescrisă de mauri, arabi și persani	186

Prima superputere globală – Imperiul Ahemenid al lui Cyrus cel Mare

Când se vorbește despre Imperiul „Persan“, referința este la o serie de dinastii imperiale centrate în ceea ce este Iranul modern, începând cu Imperiul Ahemenid, fondat de Cyrus cel Mare în jurul anului 550 î.H. Fiind prima superputere globală, ocupa vaste teritorii din Asia, Europa și Africa, fiind cunoscut pentru toleranța culturală, religia zoroastriană și un sistem administrativ eficient, prin care se gestiona o suprafață imensă, care în epoca de strălucire a acestei structuri ajungea, în diferite etape, între 5,5 și 8 milioane de kilometri pătrați.

Având sediul în platoul iranian, imperiul se întindea din Balcani și Cirenaica (estul Libiei), în vest, până la Valea Indusului în est, incluzând Anatolia, Cipru, Mesopotamia, Levantul, Caucazul de Sud, părți din Arabia de Est și o mare parte din Asia Centrală. Până în secolul al VII-lea î.H., regiunea Persis, situată în partea de sud-vest a platoului iranian, fusese colonizată de perși. Din Persis, Cyrus s-a ridicat și a învins Media, Lidia și Imperiul Neobabilonian, marcând astfel stabilirea unei noi entități politice imperiale în Orientul Apropiat antic. Deși cuceririle sale au avut mare succes în majoritatea regiunilor, încercările Imperiului Ahemenid de a se extinde în Grecia s-au dovedit extrem de dificile de-a lungul deceniilor de războaie și a mai multor regi, ducând, în cele din urmă, la înfrângerea sa în Grecia continentală. În 330 î.H., în urma unei campanii militare grecești care a început în 336 î.H., Imperiul Ahemenid a fost cucerit în întregime de Alexandru cel Mare, care l-a anexat la Imperiul său Macedonean. La moartea lui Alexandru, care a declanșat începutul perioadei elenistice în 323 î.H., majoritatea teritoriilor fostului Imperiu Ahemenid au intrat sub stăpânirea Imperiului Seleucid și a Regatului Ptolemaic. Aproape un secol mai târziu, elitele iraniene din platoul central au recuperat cu succes puterea de la seleucizi și au

înființat Imperiul Part, care a existat timp de aproape o jumătate de mileniu înainte de a fi succedat de Imperiul Sassanid.

În epoca modernă, Imperiul Ahemenid a fost recunoscut pentru birocrația și administrația sa centralizate; politica sa multiculturală și toleranța religioasă, în special sub Cyrus cel Mare; proiectele sale complexe de infrastructură, cum ar fi Drumul Regal (construit pe vremea lui Darius cel Mare) și un sistem poștal organizat; utilizarea limbilor oficiale (persană și aramaică) pe teritoriile sale; dezvoltarea unui serviciu civil și a unei armate mari și profesioniste, dublată de o forță navală pe măsură. Multe dintre aceste sisteme au fost adoptate și extinse de imperiile ulterioare din lumea greco-romană și dincolo de aceasta.

Imperiul Ahemenid a fost numit astfel după Achaemenes, un conducător minor din secolul al VII-lea al Anshanului, stat din sud-vestul Iranului și vasal al Asiriei. În jurul anului 850 î.H., poporul nomad originar se numea persa, iar teritoriul lor, Parsua, cu hotare aflate în continuă schimbare, era localizat în cea mai mare parte în jurul Persisului. „Persia“ reprezintă o pronunție greacă și latină a termenului care se referă la țara poporului originar din Persis.

Imperiul Ahemenid a fost creat de perșii nomazi. Perșii erau un popor iranian care a sosit în ceea ce este astăzi Iranul în jurul anului 1000 î.H. și s-a stabilit, alături de elamiții nativi, într-o regiune care includea nord-vestul Iranului, Munții Zagros și Persis. Perșii erau, inițial, păstori nomazi în Podișul Iranian de vest. Imperiul Ahemenid s-ar putea să nu fi fost primul imperiu iranian, deoarece mezii, un alt grup de oameni iranieni, au stabilit probabil un imperiu de scurtă durată atunci când au jucat un rol major în răsturnarea asirienilor.

Ahemenizii au fost, inițial, conducătorii orașului elamit Anshan, lângă orașul modern Marvdasht; titlul de „Rege al Anshanului“ a fost o adaptare a titlului elamit anterior „Rege al Susei și Anshanului“. Există relatări contradictorii despre identitățile primilor regi ai Anshanului. Conform *Cilindrului lui Cyrus* (cea mai veche genealogie existentă a ahemenizilor), regii din Anshan au fost Teispes, Cyrus I, Cambyses I și Cyrus

al II-lea, cunoscut și sub numele de Cyrus cel Mare, cel care a fondat imperiul.

Inscripția ulterioară de la Behistun, din epoca lui Darius cel Mare, susține că Teispes a fost fiul lui Achaemenes și că Darius este, de asemenea, descendent din Teispes printr-o linie diferită, dar niciun text anterior nu îl menționează pe Achaemenes. În *Istoriile* lui Herodot, acesta scrie că, în fapt, Cyrus cel Mare a fost fiul lui Cambyses I și al lui Mandane din Media, fiica lui Astiages, regele Imperiului Med.

Cyrus al II-lea cel Mare (în persana veche: Kuruš; cca. 600 î.H. – 530 î.H.), rege al Persiei, a fost una dintre cele mai strălucite personalități ale Antichității. Cyrus s-a născut în perioada 600 – 580 î.H. și a fost crescut de către bunicul său, care era, de asemenea, rege. Conform legendei, când era mic, era să fie ucis de către propriul său bunic, dar a scăpat ca prin minune. El a contestat de îndată autoritatea abuzivă a Dinastiei Mezice asupra triburilor persane. Când a devenit rege, în 559 î.H., el a transformat în numai trei decenii Persia dintr-o putere locală în cel mai vast și puternic imperiu al Orientului. Prin înfrângerea lui Astiage (cca. 550 î.H.), Media devine provincie a statului persan. Cucerind apoi Lidia lui Cresus (546 î.H.), Persia include în hotarele sale Asia Mică până la Marea Egee, cu toate coloniile grecești ale Ioniei. În perioada 545 î.H. – 539 î.H. sunt ocupate vaste regiuni din Asia Centrală – Dragniana, Arachosia, Gedrosia, Bactriana, Sogdiana ș.a. Profitând de slăbirea Regatului Noului Babilon în urma unor conflicte interne, Cyrus ocupă în 539 î.H. și Babilonul, anexând apoi toate posesiunile Regatului Caldeu din Siria, Fenicia, Țara Israel – până la granițele Egiptului Faraonic.

Talentul său oratoric și curajul său în luptă i-au adus admirația aliaților, convinși rapid că au găsit în el un șef capabil să-i elibereze pe perși de orice tip de vasalitate. S-a bizuit pe amenințări și pe forța de convingere, unindu-i pe toți vecinii lui într-o puternică federație de nemulțumiți și a cucerit capitala lui Astiage, regele mez. Pentru a menaja toate susceptibilitățile și a-și atrage aprobarea tuturor, el i-a cruțat pe cei învinși și i-a asociat într-un nou „regat al perșilor și al mezilor“. Ideea de

imperiul, poate prima din întreaga istorie, își găsește realizarea în această confederație de popoare diverse, reunite prin practici administrative comune și conduse de un lider carismatic.

Cyrus și-a realizat, fără îndoială, cuceririle prin sabie, dar a știut să le păstreze grație unei atitudini foarte originale pentru acea epocă, aceea a „mâinii întinse“: unul dintre exemplele cele mai celebre ale clemenței împăratului este eliberarea evreilor din Babilon, ținuți captivi în acest oraș din vremea domniei lui Nabucodonosor. Cyrus a mers chiar până la a face din Cresus, regele Lidiei, pe care tocmai îl învinsese, unul dintre sfetnicii săi, și i-a dat înapoi coroana. Printre altele, împăratului perșilor nu îi era rușine să se prezinte în ochii popoarelor ca un viteaz apărător al vechilor credințe. S-a autoproclamat, de pildă, „apărător al lui Marduk“ (divinitate tutelară a regiunii din timpuri imemorabile). Cyrus a restabilit pretutindeni cultul său, respectând, totodată, zeitățile locale, chiar și în orașele grecești. În vreo 20 de ani, el „a eliberat“ astfel sute de triburi și de orașe pe un teritoriu de o întindere nemaivăzută până atunci: de la frontierele Egiptului, ale Palestinei și ale Asiei Mici până în vecinătatea Asiei Centrale și a Indiei, milioane de oameni au trăit astfel timp de trei secole sub legea perșilor. Cyrus cel Mare a lăsat o amintire durabilă în iudaism, unde, datorită politicii sale din Babilonia, el este menționat de Biblia ebraică drept Mesia, fiind singurul ne-evreu din Biblie numit astfel.

Spre deosebire de vechile regate conduse cu mâna de fier de către un conducător crud după bunul lui plac, Imperiul Persan a fost dotat, pe timpul domniei lui Cyrus, cu un aparat administrativ complex: imensul teritoriu era împărțit în provincii federale, care trebuia să plătească impozite. După cum ne spune istoricul grec Herodot, în fiecare an veneau inspecitori să controleze gestiunea satrapilor, un fel de prefecti sau guvernatori numiți de împărat. (Atât de bine funcționa sistemul încât, după ce a cucerit Imperiul Persan, Alexandru Macedon nu a făcut nicio schimbare în administrație, care era unanim apreciată de supușii „Marelui Rege“.) Tot Cyrus a fost primul șef de stat din istorie care a abolit sclavia.

Cirus s-a revoltat împotriva Imperiului Med în 553 î.H., iar în 550 î.H. a reușit să-i învingă pe mezi, capturându-l pe Astiages și cucerind capitala mezilor, Ecbatana. Odată ce a preluat controlul asupra Ecbatanei, Cyrus s-a autoproclamat succesor al lui Astiages și a preluat controlul asupra întregului imperiu. Moștenind imperiul lui Astiages, el a moștenit și conflictele teritoriale pe care mezii le aveau atât cu Lidia, cât și cu Imperiul Neobabilonian.

Regele Cresus al Lidiei a căutat să profite de noua situație internațională avansând în ceea ce fusese anterior teritoriul med din Asia Mică. Cyrus a condus atunci un contraatac, care nu numai că a respins armatele lui Cresus, dar a dus și la capturarea Sardesului și căderea Regatului Lidian în 546 î.H. Cyrus l-a numit pe Pactyes însărcinat cu colectarea tributului în Lidia și a plecat, dar, după ce Cyrus a plecat, Pactyes a instigat la o rebeliune împotriva lui Cyrus. Cyrus l-a trimis atunci pe generalul med Mazares să se ocupe de rebeliune, iar Pactyes a fost capturat. Mazares și, după moartea sa, Harpagus au început să anihileze toate orașele care luaseră parte la rebeliune. Dar nu a fost un proces ușor, de vreme ce subjugarea Lidiei a durat aproximativ patru ani în total.

Când puterea din Ecbatana a trecut de la mezi la perși, mulți tributari ai Imperiului Med au crezut că situația lor se schimbase și s-au revoltat împotriva lui Cyrus. Acest lucru l-a forțat pe Cyrus să poarte războaie împotriva Bactriei și a nomazilor Saka din Asia Centrală. În timpul acestor războaie, Cyrus a înființat mai multe orașe de garnizoană în Asia Centrală, inclusiv Cyropolis.

Nu se știe nimic despre relațiile dintre Persia și Babilon între 547 și 539 î.H., dar este probabil să fi existat ostilități între cele două imperii timp de mai mulți ani, ceea ce a dus la războiul din 540–539 î.H. și căderea Babilonului. În octombrie 539 î.H., Cyrus a câștigat o bătălie împotriva babilonienilor la Opis, apoi a cucerit Sippar fără luptă înainte de a captura, în cele din urmă, orașul Babilon pe 12 octombrie, unde regele babilonian Nabonid a fost luat prizonier.

După preluarea controlului asupra orașului, Cyrus s-a prezentat în propagandă ca restabilind ordinea divină care fusese perturbată de Nabonid, care promovase cultul zeului Sin mai degrabă decât al lui Marduk (Copilul Soare, zeul fertilității), și s-a prezentat, de asemenea, ca restabilind moștenirea Imperiului Neo-Asirian, comparându-se cu marele rege asirian Assurbanipal. Lui Cyrus i se atribuie eliberarea poporului lui Iuda din exil și autorizarea reconstrucției unei mari părți a Ierusalimului, inclusiv a Celui de-Al Doilea Templu.

În 530 î.H., Cyrus a murit și a fost succedat de fiul său cel mare, Cambyses al II-lea, în timp ce fiul său mai mic, Bardiya, a primit un teritoriu vast în Asia Centrală. Până în 525 î.H., Cambyses subjugase cu succes Fenicia și Ciprul și făcea pregătiri pentru a invada Egiptul cu noua creată marină persană. Faraonul Amasis al II-lea murise în 526 î.H. și fusese succedat de Psamtik al III-lea, ceea ce a dus la dezertarea unor aliați egipteni cheie în favoarea perșilor. Psamtik și-a poziționat armata la Pelusium, în Delta Nilului. A fost învins zdrobitor de perși în bătălia de la Pelusium, înainte de a fugi la Memphis, unde perșii l-au învins din nou și l-au luat prizonier. Eșuând în încercarea de a-i contracara pe invadatorii perși, Psamtik al III-lea s-a sinucis imediat.

Herodot îl descrie pe Cambyses ca fiind în mod deschis inamic al poporului egiptean și al zeilor, cultelor, templelor și preoților lor, subliniind, în special, legenda uciderii taurului sacru Apis. El spune că aceste acțiuni au dus la o nebulă care l-a determinat să-șiucidă fratele Bardiya (despre care Herodot spune că a fost ucis în secret), propria soră-soție și pe Cresus din Lidia. Apoi conchide că regele pers și-a pierdut complet mințile, iar toți autorii clasici ulteriori repetă temele impietății și nebuliei lui Cambyses. Cu toate acestea, acest lucru se bazează pe informații false, deoarece epitaful lui Apis din 524 î.H. arată că Cambyses a participat la ritualurile funerare ale lui Apis, autointitulându-se faraon.

Povestea apare în *Cartea a III-a din Istoriei*. Conform lui Herodot, după o campanie militară eșuată în Etiopia, Cambyses s-a întors la Memphis, unde a găsit egiptenii sărbătorind. Crezând că se bucură de eșecul

său, un Cambyses, „nebun“ și „furios“, a comis o serie de sacrilegii. Când preoții i-au adus taurul sacru (reprezentarea vie a zeului Ptah), Cambyses ar fi scos pumnalul și ar fi lovit animalul în coapsă, rănindu-l mortal. A ordonat apoi biciuirea preoților și executarea oricărui egiptean găsit sărbătorind. Taurul a murit, ulterior, din cauza rănii, iar egiptenii au considerat că nebunia lui Cambyses a fost pedeapsa divină pentru acest act. Descoperirile egiptologice contrazic însă narativul lui Herodot. Sarcofagul unui taur Apis, descoperit în Serapeum (Saqqara), poartă o inscripție din anul 6 al domniei lui Cambyses. Aceasta arată că Cambyses a respectat ritualurile, a purtat titluri faraonice și a asigurat o înmormântare cu onoruri a taurului, participând la cultul acestuia. Istoricii consideră azi că povestea a fost probabil fabricată de elita egipteană sau persană ostilă lui Cambyses, dorind să-l prezinte ca pe un tiran nebun, distorsionând fapte precum moartea naturală a unui taur în timpul campaniei sale. Inscripția lui Udjhorresnet (un oficial egiptean care a colaborat cu perșii) menționează că, deși a existat o perioadă de tulburări, Cambyses a restaurat ordinea și a arătat respect față de sanctuarele religioase ale egiptenilor. Herodot subliniază ironic că, la scurt timp după uciderea taurului, Cambyses s-a rănit singur cu propria spadă, exact în coapsă, în același loc în care îl lovise pe Apis, murind din cauza acestei răni. Aceasta este văzută de istorici ca o legendă moralizatoare, nu ca o relatare istorică exactă. Deși uciderea taurului Apis de către Cambyses este o poveste mitică despre „nebunia“ unui tiran, ea nu a avut loc în modul descris de Herodot. În realitate, Cambyses a adoptat, în general, o politică de conciliere religioasă în Egipt.

După cucerirea Egiptului, libienii și grecii din Cirene și Barca, în estul actual al Libiei (Cirenaica), s-au predat lui Cambyses și au trimis tribut fără luptă. Cambyses a plănuțit apoi invazii asupra Cartaginei, oazei lui Amon și Etiopiei. Herodot susține că invazia navală a Cartaginei a fost anulată deoarece fenicienii, care constituiau o mare parte din flota lui Cambyses, au refuzat să ridice armele împotriva propriului popor, dar istoricii moderni se îndoiesc că o invazie a Cartaginei a fost vreodată

planificată. Cu toate acestea, Cambyses și-a dedicat eforturile celorlalte două campanii, urmărind să îmbunătățească poziția strategică a Imperiului Ahemenid în Africa prin cucerirea Regatului Meroe (Kuş), din zona Sudanului, și luarea de poziții strategice în oazele occidentale. În acest scop, a stabilit o garnizoană la Elefantina, formată, în principal, din soldați evrei, care au rămas staționați acolo pe tot parcursul domniei lui Cambyses. Herodot susține că invazia Etiopiei a fost un eșec din cauza nebuniei lui Cambyses și a lipsei de provizii pentru oamenii săi, dar dovezile arheologice sugerează că expediția nu a fost un eșec, iar o fortăreață de la a doua cataractă a Nilului, la granița dintre Egipt și Kuş, a rămas operațională pe tot parcursul perioadei ahemenide. Mai mult, în două inscripții din epoca ulterioară a lui Darius, Nubia este menționată ca unul dintre ținuturile imperiului, iar o delegație nubiană este înfățișată în Persepolis pe reliefurile Apadana, care prezintă vizual toate posesiunile imperiului lui Darius. Acestea sugerează că, de fapt, Cambyses a avut succes în supunerea Nubiei.

Evenimentele din jurul morții lui Cambyses și a succesiunii lui Bardiya sunt foarte dezbătute, deoarece există multe relatări contradictorii. Potrivit lui Herodot, deoarece asasinarea lui Bardiya, fratele „tiranului nebun“, fusese comisă în secret, majoritatea perșilor încă îl credeau în viață. Acest lucru a permis unor mari preoți („magi“) rebeli să se ridice împotriva lui Cambyses, unul dintre ei așezat pe tron putând să se dea drept Bardiya datorită asemănării lor fizice remarcabile și a numelui comun (Smerdis în relatările lui Herodot). Ctesias scrie că atunci când Cambyses l-a ucis pe Bardiya, l-a pus imediat pe preotul Sphendadates în locul său ca satrap (gubernator) al Bactriei datorită unei asemănări fizice remarcabile. Doi dintre confidenții lui Cambyses au conspirat apoi să-l uzurpe pe Cambyses și să-l pună pe Sphendadates pe tron sub identitatea lui Bardiya. Conform inscripției Behistun, atribuită următorului conducător persan Darius cel Mare, un mag pe nume Gaumata i-a succedat lui Bardiya și a incitat la o revoluție în Persia. Indiferent de circumstanțele exacte ale revoltei, Cambyses a auzit vești despre ea în

vara anului 522 î.H. și a hotărât să se întoarcă din Egipt, dar a fost rănit la coapsă în Siria și a murit de cangrenă, așa că imitatorul lui Bardiya a devenit rege. Relatarea lui Darius este cea mai veche și, deși istoricii ulteriori sunt de acord cu toții asupra detaliilor-cheie ale poveștii, conform cărora un mare preot i s-a substituit lui Bardiya și a preluat tronul, aceasta ar fi putut fi o poveste creată de Darius pentru a-și justifica propria acțiune uzurpatoare (urcându-se pe tron în locul unui presupus moștenitor legitim al lui Cambyses). Iranologul Pierre Briant emite ipoteza că Bardiya nu a fost ucis de Cambyses, ci a așteptat până la moartea acestuia în vara anului 522 î.H. pentru a-și revendica dreptul legitim la tron, deoarece rămăsese atunci singurul descendent masculin al familiei regale. Briant spune că, deși ipoteza unei înșelăciuni din partea lui Darius este, în general, acceptată astăzi, „nimic nu a putut fi stabilit cu certitudine până în prezent, având în vedere dovezile disponibile“.

Conform inscripției de la Behistun, Gaumata a domnit timp de șapte luni înainte de a fi răsturnat în 522 î.H. de Darius cel Mare (persană veche, Daryavuš, „cel care consolidează binele“, cunoscut și sub numele de Darayarahush). Magii, deși persecutați, au continuat să existe, iar la un an după moartea primului pseudo-Smerdis (Gaumata), un al doilea pseudo-Smerdis (Vahyazdata) a încercat o lovitură de stat. Lovitura de stat, deși, inițial, reușită, în cele din urmă, a eșuat.

Încă de când regele macedonean Amyntas I și-a predat țara perșilor în jurul anilor 512–511 î.H., macedonenii și perșii nu au mai fost străini unii de alții, dimpotrivă. Subjugarea Macedoniei a făcut parte din planul de operațiuni militare persane inițiate de Darius cel Mare (521–486 î.H.). Acestea au debutat în anul 513 î.H., când – după pregătiri intense și amănunțite – o uriașă armată ahemenidă a invadat Balcanii și a încercat să-i învingă pe sciții europeni care se îndreptau spre nordul Dunării. Armata lui Darius a subjugat mai multe popoare trace și, practic, toate celelalte regiuni care se învecinează cu partea europeană a Mării Negre, înainte de a se întoarce în Asia Mică. Darius l-a lăsat în Europa pe unul

dintre comandanții săi, pe nume Megabazus, a cărui sarcină era să realizeze noi cuceriri în Balcani și să le consolideze pe cele deja realizate. Trupele persane au subjugat Tracia bogată în aur, orașele grecești de coastă și i-au învins și cucerit pe puternicii peonieni. În cele din urmă, Megabazus a trimis o soli la Amyntas, cerând acceptarea dominației persane, ceea ce macedonenii au și făcut. Începând din acel moment, Balcanii au furnizat mulți soldați pentru armata ahemenidă multietnică. Mulți membri ai elitei macedonene și persane s-au căsătorit între ei, cum ar fi oficialul persan Bubares, care s-a căsătorit cu fiica lui Amyntas, Gygaea. Legăturile de familie pe care conducătorii macedoneni Amyntas și Alexandru le aveau cu Bubares le-au asigurat relații bune cu regii perși Darius și Xerxes I, cunoscut și sub numele de Xerxes cel Mare. Invazia persană a dus, indirect, la ascensiunea Macedoniei la putere, iar Persia avea unele interese comune în Balcani; cu ajutorul persan, macedonenii au avut multe de câștigat în detrimentul unor triburi balcanice, cum ar fi peonienii și elenii. Una peste alta, macedonenii erau „aliați perși de bunăvoie și utili“, iar soldații macedoneni au luptat împotriva Atenei și Spartei în armata lui Xerxes I. Perșii se refereau atât la greci, cât și la macedoneni ca *Yauna* („ionieni“, termenul lor generic pentru „greci“), iar la macedoneni, în mod specific, ca *Yaunā Takabara* sau „greci cu pălării care arată ca niște scuturi“, referindu-se posibil la pălăria macedoneană *kausia*.

Până în secolul al V-lea î.H., regii Persiei fie stăpâneau, fie aveau subordonate teritoriile care cuprindeau nu doar întregul Podiș Persan și toate teritoriile deținute anterior de Imperiul Asirian (Mesopotamia, Levantul, Cipru și Egiptul), ci, dincolo de acestea, toată Anatolia și Armenia, precum și Caucazul de Sud și părți din Caucazul de Nord, ceea ce astăzi sunt Azerbaidjan, Uzbekistan sau Tadjikistan, Bulgaria, Paeonia, Tracia și Macedonia, majoritatea regiunilor de coastă ale Mării Negre, părți din Asia Centrală până la Marea Aral, Oxus și Jaxartes la nord și nord-est, Hindu Kush și bazinul vestic al Indusului (corespunzător Afganistanului și Pakistanului moderne) la estul îndepărtat, părți din nordul Arabiei la